

Василь Андрієвський: штрихи до біографії

Свого часу вражені обставинами загибелі героя даної розвідки члени Борзенського земського зібрання ухвалили рішення: «Залишити на віки пам'ять д. Андрієвського, помістивши портрета великого розміру в залі повітової управи»¹, але, оскільки немає нічого більш ненадійного й нетривалого, як «вічна пам'ять», то сліди цієї постаті загубилися досить швидко, тим паче, що він належав до табору українських діячів, був представником не першого ешелону, відзначався скромністю й не залишив по собі жодного Curriculum vitae.

Деяка інформація збереглася про В. Андрієвського тільки у зв'язку з його членством у Братстві тарасівців², дружніми зв'язками з М. Коцюбинським, відображеними у листуванні письменника³, нечисленних спогадах⁴, публікаціях чернігівської періодици. Долею В. Андрієвського свого часу вельми переймався О. Кониський, який пропонував свою допомогу у працевлаштуванні після «відсидки» останнього у Варшавській тюрмі⁵. Листів В. Андрієвського до наших днів дійшло мало:

¹ Черниговская земская газета (далі — ЧЗГ). — 1918. — 20 апреля (3 мая). — С. 5.

² *Рябінін-Скляревський О.* Михайло Коцюбинський і тарасівці (з архівних джерел) // Коцюбинський: Збірка статтів / За ред. Ол. Дорошкевича. — Харків; Київ, 1931. — С. 257.

³ *Коцюбинський М.* Твори у семи т. — К., 1974. — Т. 5: Листи (1886 — 1904). — 431 с.; *Коцюбинський М.* Твори у семи т. — К., 1975. — Т. 6: Листи (1905–1909). — 311 с.; *Коцюбинський М.* Я так поріднився з тобою...: Листи до дружини / Упоряд.: О. Єрмоленко та ін. — К., 2007. — 392 с.

⁴ *Характерник (Бжеський Р.)* Згадки з минулого (1916–1921 pp.) // Літературно-науковий вістник. — 1925. — Т. 87. — Кн. 6. — С. 127–132; *Грінченкова М. і Верзилів А.* Чернігівська українська «Громада»: Спогади // Чернігів і Північне Лівобережжя: Огляди, розвідки, матеріали / Під. ред. М. Грушевського. — К., 1928. — С. 463–487.

⁵ Листи Олександра Кониського до Іллі Шрага / Упоряд. Т. П. Демченко, О. О. Мисюри. — Чернігів, 2011. — С. 70.

одне опубліковане послання до М. Коцюбинського⁶; 5 листів до Б. Грінченка (знаходяться у фондах Інституту Рукопису НБУВ), 1 лист до І. Шрага (особовий фонд І. Шрага, фонди Чернігівського історичного музею)— не друкувалися. Як рідкісний дарунок долі зберігся, можливо, єдиний примірник брошури В. Андрієвського, виданої у 1917 р.⁷.

Безумовно, що даний громадський діяч — постать другого плану історичного минулого України. У цьому означенні немає нічого принизливого. На думку сучасних дослідників: «це наукова метафора, яка нині використовується в домені «інтелектуальної історії»: йдеться практично про будь-якого індивіда, хто не увійшов до відомої номенклатури великих історичних особистостей, що грають головні ролі та заповнюють собою простір так званої Великої історії. Постать другого плану — той, хто робить свою справу, перебуваючи в тіні геніїв»⁸. Проблема цих діячів полягає насамперед у тому, що вони через брак достовірної інформації залишаються невідомими і вкрай рідко потрапляють в історичні дослідження. Їхнє життя часто могло б слугувати переконливою ілюстрацією до яких-небудь важливих історичних висновків, якби факти про його перебіг були запроваджені до наукового обігу. Стосовно В. Андрієвського можна сказати, що цей скромний земський діяч, був, очевидно, єдиним із членів Братства Тарасівців, хто загинув у бою з більшовиками аби принаймні від їхніх рук, захищаючи ідеали Української революції. Уже в цьому сенсі його життєвий шлях заслуговує на увагу.

Василь Трохимович Андрієвський народився у родині Трохима Леонтійовича Андрієвського та Уляни Луківни Андрієв-

⁶ Листи до Михайла Коцюбинського: У 4-х т. / Упоряд. та ком. В. Мазно-го; вст. ст. В. Шевчука. — К., 2002. — Т. 1: Альхельбергер-Гнатюк. — С. 33.

⁷ *Андрієвський В. Т.* Україна й Московщина / [Написав В. Т. Андрієвський]. — Кролевець: Вид. Кролевець. Українського Комітету; Друкарня Ю. Г. Левіна, 1917. — 16 с.

⁸ *Іваницька С.* Постать та ідеї Михайла Драгоманова у рефлексіях Петра Стебницького (1905–1919 роки) // Українська біографістика: Збірник наук. праць Інституту біограф. досліджень. — К., 2012. — Вип. 9. — С. 277.

ських. Батько багато років (до червня 1895 р.) служив священником Покровської церкви с. Рожнівка Борзенського повіту на Чернігівщині. Оскільки записи метричних книг за цей період не збереглися, то дата В. Андрієвського народження визначається певною мірою умовно — 1861 р.

Безумовно, В. Андрієвському судилося пройти шлях, характерний для синів сільського духовенства, — духовне училище, духовна семінарія, парафія у якому-небудь селі. Він і став на нього, проте непередбачені обставини змусили його зійти з протореної дороги. Навчаючись у Чернігівській семінарії, В. Андрієвський прилучився до гуртка Ф. Свідерського⁹. Гурток був заснований у 1883–1884 рр. Його члени цікавилися як соціалістичною, так і українською літературою. Жандарми роздули з цього освітнього, судячи з усього, гуртка, гучну справу. На допиті В. Андрієвський показав: «Кохаючись в українській мові і українській поезії, я здавна (ще з другого класу семінарії) читав книги, іноді вголос. Володіючи цією мовою і вміючи декламувати вірші, я згуртував навколо себе багато слухачів»¹⁰. Слідство у справі семінаристів тривало з жовтня 1886 до травня 1888 р. В. Андрієвського віддали піднагляд поліції на батьківщині аж на 4 роки¹¹. Щойно встиг він відбути цей термін покарання, як нагодилася інша справа, пов'язана все з тим же Ф. Свідерським. Він жив у Варшаві, але листувався з чернігівцями і, очевидно, надсилав їм «крамольну літературу». Жандармський ротмістр Безгін у рапорті директору департаменту поліції від 7 жовтня 1893 р. доповідав: «Произведенными обысками у Реутовской, Дейши, Новодворского, Андриевского и в черниговской общественной библиотеке ничего не обнаружено... Согласно телеграмме все арестованы [в] порядке охраны,

⁹ Катренко А. М. Український національний рух XIX ст.: Навч. Посібник. — К., 1999. — Ч. II: 60–90-ті роки XIX ст. — С. 148–157.

¹⁰ Там само. — С. 148.

¹¹ Там само. — С. 156.

трое в тюрме...»¹². Причиною обшуку і наступного арешту став зв'язок із варшавським гуртком поширювачів соціалістичної літератури та причетність у минулому до гуртка семінаристів. В. Андрієвський відбував ув'язнення у Варшавській тюрмі, а, вийшовши на волю, опинився без будь-яких засобів до існування. Спроби київських діячів здобути посаду для «неблагонадійного» у Чернігові не дали бажаного результату.

Саме тоді в середині 90-х рр. XIX ст. В. Андрієвський змушений був погодитися на важку й не дуже вигідну в матеріальному плані працю — роботу члена філоксерної комісії в Бессарабії. Тут він познайомився з М. Коцюбинським, В. Боровиком і став членом Братства тарасівців. Знайомство з Б. Грінченком, очевидно, теж відбулося після виходу з в'язниці. Можливо, їх звела доля саме в Чернігові, де Б. Грінченкові здобули посаду у земстві¹³. В. Андрієвський прагнув знайти постійне місце роботи, скаржився на хворобливий стан: «Знов дурні думки про свій стан, пекуче питання, куди податися на зиму, як і що, знову нервова роздратованість, що робить тебе таким важким у поводженні з товаришами по службі»¹⁴. У листі до цього ж адресата від 23 липня 1894 р.¹⁵ заробітчанин описує, якою гіркою була робота на «філоксері». Сюжет про відчай молдавських селян, у яких знищували заражені виноградники, відбираючи засоби до існування, перегукується із змістом відомого оповідання М. Коцюбинського «Для загального добра»¹⁶. Проте навіть такої незavidної праці не вистачало. М. Коцюбинський у листі до Б. Грінченка від 21 серпня 1894 р. писав: «З Василем Трохимовичем як бачився у травні, та й досі. Він далеченько від мене,

¹² М. М. Коцюбинський як громадський діяч: Документи, матеріали, публікації / Упоряд. Н. Л. Калініченко. — К., 1968. — С. 133.

¹³ Листи Олександра Кониського до Іллі Шрага... — С. 65.

¹⁴ Інститут рукопису Національної Бібліотеки України ім. В. Вернадського (далі — ІР НБУВ), ф. III, інв. № 35492.

¹⁵ ІР НБУВ, ф. III, інв. № 35494.

¹⁶ *Коцюбинський М. Для загального добра* // Коцюбинський М. Твори у семи т. — К., 1973. — Т. 1: Повісті. Оповідання (1884–1894). — С. 204–250.

верстов 300 або й більше. Мені й самому гірко за його стан, а допомогти ніяк. Сталих посад у нас в комісії дуже мало, і сподіватись на якусь вільну — дуже трудно»¹⁷. Зрештою, як впливає з листування із Б. Грінченком, В. Андрієвському начебто підшукали посаду управителя в селі Олешні Городнянського повіту¹⁸, ймовірно, у маєтку Ліндфорсів, проте фрагментарний характер листів не дає змоги встановити, що завадило її прийняти. Дещо пізніше Б. Грінченко намагався залучити його до участі у написанні популярних брошур, закликав спробувати себе у белетристиці. В. Андрієвський високо оцінив ці зусилля: «Ви дуже добре умієте заохочувати людей до тієї праці, яка на Вашу думку, — писав він 16 грудня 1897 р., — найбільш пожиточна тепер; [...] Ви робите людину у власній її уяві вищою [...], зручно, без постерегання задля неї становите її на кон служби і привчаєте думати, що вона справді такою є. І робота, гідність, і обсяг її не стільки залежать од самих працевників, скільки од такої людини, що мусить надати тим працевникам енергію й потугу»¹⁹.

Є всі підстави стверджувати, що В. Андрієвський частенько відвідував свою батьківщину. У Чернігові В. Андрієвський став у 1896 р. одним із засновників Чернігівської «Громади»²⁰. Десь у першій половині 90-х рр. він, ймовірно, й одружився: син Василь народився 6 серпня 1895 р. Дитину хрестили у Покровській церкві с. Рожнівки, обряд провів священник Полієкт Радченко. Статус старшого В. Андрієвського у метричній книзі визначено: «син священника», дружину звали — Мотрона Антонівна, а хрещеною матір'ю новонародженого стала дворянка м. Чернігова Феодосія Стефанівна Шкуркіна²¹, до речі, одна з найактивніших чернігівських «громадянок». Наприкінці 1896 р.

¹⁷ Коцюбинський М. Твори у семи т. — К., 1974. — Т. 5. — С. 48.

¹⁸ ІР НБУВ, ф. III, інв. № 35493.

¹⁹ Там само, інв. № 35491.

²⁰ Грінченкова М. і Верзилів А. Чернігівська українська «Громада»... — С. 463.

²¹ Держархів Чернігівської області, ф. 679, оп. 10, спр. 9, арк. 200 зв., 201.

В. Андрієвський ще трудився у філоксерній комісії. У листі до І. Шрага з м. Болград Імайлського повіту в Бессарабії від 22 грудня 1896 р. він повідомляє: «17 грудня міні сповіщено, що напасть, яка тяжіла надо мною 2^{1/2} роки, скинута, а саме: 1) «следствие производимое в Варшаве по делу характера пре-кращено» і 2) «справа про свідчення» теж. Сповіщено мені про це і розписку взято не через полицию, а через жандарма, що приїздив до мене сюди у село»²². Очевидно, ця обставина допомогла при сприянні друзів отримати сталу посаду у Чернігові.

Восени 1907 р. родина Андрієвських перебралася у повітове місто Чернігівської губернії — Кролевець (тепер райцентр Сумської області). Причиною переїзду, ймовірно, стали сподівання на поліпшення матеріальних умов: у Чернігові її глава працював вільнонайманим писарем Чернігівського відділення селянського земельного банку²³, у Кролевці — агентом із страхування майна від земства²⁴. Проте й ця посада не принесла ні добробуту, ні морального задоволення.

Окрім зовнішнього, малопомітного існування, у В. Андрієвського було ще й насичене приховане життя: члена «Громади» і «Просвіти». Він став одним із 6 засновників останнього товариства, був обраний заступником голови М. Коцюбинського²⁵. У листі від 27 грудня 1907 р. письменник цікавився: «Як там Вам живеться? Через що пишете про ворожі відносини? Як там у Вас стоїть українська справа? Чи не можна закласти в Кролевці філію? Обидва рекомендовані Вами хлопці прийняті у «Просвіту» і дістануть про це звістку»²⁶. У списку членів Чернігівської «Просвіти» числяться четверо кролевчан: крім самого

²² Чернігівський історичний музей, ф. 603, інв. № Ал 59–4.

²³ Листи до Михайла Коцюбинського... — С. 33.

²⁴ Календарь Черниговской губернии на 1916 год. Адрес-календарь. — Чернигов, [1915]. — С. 175.

²⁵ Демченко Т. П., Онищенко В. І. «Просвіта» у Чернігові (1906–1911 рр.) // Україна і Росія в панорамі століть: Збірник наук. праць на пошану проф. К. М. Ячменіхіна / Редкол.: О. Б. Коваленко (голова) та ін. — Чернігів, 1998. — С. 235.

²⁶ Коцюбинський М. Твори у семи т. — К., 1975. — Т. 6. — С. 85.

В. Андрієвського і його дружини Мотрони ще Іван Отрох і Микола Халецький²⁷. Під тиском влади товариство змушене було припинити своє існування у 1911 р. Для таких, громадянськи активних людей, як В. Андрієвський, це була велика втрата, адже зникала одна з небагатьох сфер застосування їхніх сил.

З появою тижневика «Черниговская земская неделя» В. Андрієвський розпочинає співробітництво з її редакцією. Не часто, але на шпальтах газети з'являються дописи з Кролевця, підписані «Рожновец». Ми припускаємо, що це міг бути скромний страховий агент місцевого земства, бо навряд, щоб у Кролевці мешкав ще хто-небудь із уродженців с. Рожнівки на Борзенщині, тим паче, що один з дописів стосувався умов вирощування цукрових буряків саме у вищезазначеному селі²⁸. Найбільше, 8, подібних дописів з'явилися у другій половині 1915 р. З огляду на цензуру воєнного часу важко очікувати на якісь заяви радикального характеру, проте редакція виявляла інтерес до умов життя у повітах, селах і заохочувала дописувачів. В. Андрієвського цікавить громадське життя повітового міста — він пише про зрослий інтерес до преси: «газети розходяться у великій кількості»²⁹, із задоволенням повідомляє про перевибори правління місцевого товариства споживачів, що дає надію на здешевлення цін на продукти для бідних³⁰.

Стан справ і настроїв у губернії разюче змінився після Лютневої революції. Український рух вийшов з підпілля: і це позначилося й житті В. Андрієвського. Уже наприкінці березня 1917 р. Кролевецька повітова земська управа звертається до голови Ради Міністрів і Міністра народної освіти з вимогою автономії для України і негайного розв'язання питання щодо

²⁷ Справоздання Товариства «Просвіта» в Чернігові за 1907 р. — Чернігів, 1908. — С. 34–35.

²⁸ Черниговская земская неделя (далі — ЧЗН). — 1915. — 16 октябрю. — С. 11–12.

²⁹ ЧЗН. — 1915. — 11 сентября. — С. 10.

³⁰ ЧЗН. — 1915. — 11 декабря. — С. 10.

створення національної української школи³¹. [Мешкаючи у Кролевці, В. Андрієвський усім серцем лине до Чернігова, пам'ятаючи, що саме там відбулося його революційне хрещення, живуть його однокласці і соратники. Він бере участь у роботі Першого Українського губернського з'їзду у Чернігові (8–10 червня 1917 р.), його обирають до Української губернської ради³². У Кролевці він очолив український рух.

Досягнення, успіхи й невдачі місцевих українців достатньо повно відображені у матеріалах, вміщених у «Черниговской земской газете». Вся тодішня інформація з Кролевця підписана псевдонімом «Громадянин». Його використовували чимало дописувачів з інших місць. Але, виходячи з рівня заангажованості у громадсько-політичному житті Кролевця та палкої прихильності до українізації та демократизації суспільного життя, можна припустити, що автором публікацій був В. Андрієвський. Кролевецький «Громадянин» повідомив, що у місті відбулося урочисте «оповіщення народіві Універсалу Центральної Ради», із вступним словом виступив голова Українського комітету В. Т. Андрієвський³³. Писав «Громадянин» про події, що безпосередньо торкалися української справи — виставу за п'єсою М. Кропивницького «Старі сучки й молоді парости», вибори гласних Кролевецької міської думи: за представників української громади проголосувало 276 осіб, що дало змогу провести двох гласних³⁴, курси з українознавства для учителів Кролевецького повіту, де лекції з історії України мав читати В. Андрієвський³⁵. Відображенням тогочасних суспільних настроїв і водночас виявом переконань самого автора може слугувати вже згадана брошура кролевецького діяча. Він запевняє, що «людські права можна зберегти тільки без царя», посилаючись на приклад

³¹ ЧЗГ. — 1917. — 28 марта. — С. 5.

³² Перший український з'їзд у Чернігові (8–10 червня 1917 року). — Чернігів, 1917. — С. 41.

³³ ЧЗГ. — 1917. — 20 июня. — С. 11.

³⁴ ЧЗГ. — 1917. — 25 июля. — С. 5, 7.

³⁵ ЧЗГ. — 1917. — 8 августа. — С. 7.

США і Швейцарії та закликає до будівництва Російської федеративної республіки³⁶. Далі йде традиційний для української публіцистики перелік кривд, завданих «Московщиною» Україні. Брошура завершується закликом до об'єднання громади довкола Центральної Ради: «А щоб добре обстояти яку справу, треба бути спаяним в одну суцільність, щоб одностайно за неї взятись та ще й добрих проводирів мати. Бо відомо, що як сліпий поведе другого, то обидва в ямі будуть»³⁷.

Проте динаміка соціальних і політичних змін у другій половині 1917 р. почала сповільнюватися, бездіяльність (або те, що в провінції вважали за бездіяльність) УЦР негативно впливала на настрої населення. Цей стан розгубленості й безнадії відображено в дописі «Громадянина», надрукованому 17 жовтня. Автор скаржиться, що український рух у місті занепадає, що переконливо показали вибори до повітового земства: під час муніципальних виборів у липні «був найбільший розвиток нашого українського комітета (Президіум Громади) і тоді ще він тримався своєї тактики — чиста справа, без компромісів з непевними для українства елементами, чим комітет і керувався при виборах у думу; але за цей хоч і не довгий час виникло чимало змін, як вихід, наприклад, із складу комітета деяких його членів, в тому числі і голови, — і в комітеті запанувала «лагідна» тактика взагалі як у відношенні до ворожих українству російських соціалістів, так і взагалі в своїй діяльності, котра звелась врешті на ніщо». Наслідком стало створення єдиного виборчого блоку з російськими соціал-демократами, народними соціалістами та Бундом. Завдяки цьому компромісу до земства увійшло 3 гласних. Проте для «Громадянина» це — зрада українських інтересів, з гіркотою він пише, що «багацько навіть з інтелігенції не пішли на вибори, зневірившись у російських соціалістах...»³⁸. Отже, В. Андрієвський, очевидно,

³⁶ Андрієвський В. Т. Україна й Московщина... — С. 1–2.

³⁷ Там само. — С. 16.

³⁸ ЧЗГ. — 1917. — 17 октябрю. — С. 5–6.

з принципових питань вийшов з української громади й не потрапив до складу гласних повітового земства.

Іншою альтернативою стало обрання його на посаду повітового комісара з народної освіти, про що колоритно повідав у своїх мемуарах Р. Бжеський, який дуже прихильно поставився до В. Андрієвського, охарактеризувавши його «старим радикалом, а тепер просто «диким», тобто не приналежним до організованого руху, що для молодого революціонера було вже не типовим явищем, самостійником³⁹. Проте з подальшого видно, що відносини з нечисленною крелевецькою українською громадою у В. Андрієвського так і не склалися. Він перебирається у рідний, Борзенський, повіт, де його обрали повітовим гласним, більше того, членом управи і заступником голови⁴⁰. Оскільки голова повітового земства прибув до Борзни тільки у квітні 1918 р., то його обов'язки з листопада 1917 р. до березня 1918 р. виконував заступник. Зберігся, мабуть, чи не єдиний архівний документ, який підтверджує цей статус героя нашого нарису. 19 грудня 1917 р. голова Борзенської земської управи В. Андрієвський просив директора місцевої чоловічої гімназії дозволити використати актовий зал для облаштування концерту учениць Борзенського жіночого училища⁴¹. Очевидно, що дрібних, а проте невідкладних важливих справ у земського керівника було достатньо.

Однак знайшлася і робота до смаку для цього немолодого, але сповненим надією на здійснення заповітів Товариства Тарасівців братчика. Це був вільнокозацький рух. «В умовах наростання протистояння і незадовільного ходу українізації у війську Центральна Рада і Генеральний секретаріат змушені були шукати додаткові способи тиску на уряд та посилення власних позицій. В середині серпня УГВК дещо змінив і розширив формат своєї діяльності. Ці зміни були пов'язані з ідеєю «вільного козацтва» як парамілітарної громадської організації, патронат

³⁹ *Характерник (Бжеський Р.)* Згадки з минулого... — С. 127.

⁴⁰ ЧЗГ. — 1917. — 1 декаб. — С. 4.

⁴¹ Держархів Чернігівської області, ф. 813, оп. 1, спр. 11, арк. 59.

над якою брав Генеральний секретаріат та Генеральний комітет. [...] Всі осередки мали підпорядковуватися Українському генеральному військовому комітету»⁴². Уперше на шпальтах ЧГЗ інформація з Києва про рух вільних козаків з'явилася у другій половині вересня 1917 р.⁴³. III Чернігівський селянський з'їзд ухвалив резолюцію про заснування подібних осередків, зазначивши: «за зразком, який пропонує Український генеральний військовий комітет»⁴⁴. Уже в середині жовтня з'явилися повідомлення про заснування загонів у с. Рожнівка Борзенського повіту та с. Мутин Кролевецького повіту⁴⁵. До рожнівської сотні імені гетьмана Петра Сагайдачного записалося 160 душ, у своїх рішеннях вони чітко керувалися настановами УЦР і УГВК: «Безпосереднім завданням козачих формувань була охорона громадського порядку у власному селі (чи кількох навколишніх селах). Проте «вільне козацтво» було не лише охоронною, але й просвітницькою організацією. Старшина мала за обов'язок створювати бібліотеки та проводити ідейно-політичну та культурно-просвітницьку роботу серед підлеглих»⁴⁶. У першій половині грудня було засноване вільне козацтво ще в одному селі Борзенського повіту — Берестовці⁴⁷. Варто відзначити, що Борзенське «повітове народне земство» різко засудило більшовицький переворот у Петрограді, визначивши, що вони захопили владу «шляхом бунту і братовбивчої війни». «Се внесло в життя держави велику анархію і побільшило і без того уже виникшу економічну, продовольчу і політичну кризу, розстроїло вибори до майбутнього Установчого Зібрання...». Земці вітали проголошення УНР і зобов'язалися підпорядковуватися тільки УЦР

⁴² Нариси Української революції 1917–1921 років: У двох кн. / Авт. кол.: О. Д. Бойко, В. Ф. Верстюк (керівник) та інші. — К., 2011. — Кн. 1. — С. 188.

⁴³ ЧГЗ. — 1917. — 19 сентября. — С. 7.

⁴⁴ ЧГЗ. — 1917. — 10 октября. — С. 6–7

⁴⁵ ЧГЗ. — 1917. — 13 октября. — С. 4; 17 октября. — С. 5.

⁴⁶ Нариси Української революції 1917–1921 років... — Кн. 1. — С. 189.

⁴⁷ ЧГЗ. — 1917. — 13 октября. — С. 5.

і Генеральному Секретаріату⁴⁸. Ймовірно, на ухвалу цього радикального рішення суттєво вплинула позиція фактичного керівника Борзенської земської управи.

Подальший хід подій прослідкувати детально практично неможливо, бо більшовики, розпочавши у січні 1918 р. наступ на Чернігівщину, дійсно внесли суцільний хаос у життя цього краю. «Черниговская земская газета» рясніє повідомленнями про вбивства земських гласних, у редакційній статті під промовистим заголовком «Земство в опасности» прямо вказано: «Тепер проти земства ведуть похід більшовики. Земства розганяються в селах солдатами, які йменують себе більшовиками»⁴⁹. Спираючись на скупі рядки некролога, спробуємо реконструювати останні дні життя В. Андрієвського. Очевидно, єдина збройна сила, яка могла протистояти більшовицькій навалі у повіті, були загони вільних козаків, і цілком природно, що, не маючи змоги утримати владу у повітовому центрі, заступник голови земської управи подався до рідного села — Рожнівки. 13 березня 1918 р. сталася сутичка між козаками рожнівської «сотні» і загonom збільшовизованих солдатів. Вони захопили у полон В. Андрієвського і замордували його — так впливає із змісту некролога: «Давній борець за народ і волю України, що ще з семінарської парточки, почав цю боротьбу, талановита й широко розвинена людина, — він загинув на 57 році життя, тяжко замучений і покинутий у вагоні большевиками, де лежав сім днів і був похований німцями як невідомий мученик. Тільки в останні дні убита горем родина довідалась про це, дякуючи страшній фотографії страдника, що дісталась до їх рук». Залишається додати, що вагон виявили на станції м. Ромни⁵⁰. Пам'ять В. Андрієвського була вшанована його колегами по Борзенському земству, причому повітове земське зібрання клопоталося, щоб діти небіжчика отримали від губернського земства стипендії, які б дали їм змогу завершити свою освіту, а

⁴⁸ ЧЗГ. — 1917. — 8 декабря. — С. 5.

⁴⁹ ЧЗГ. — 1918. — 9 (22) февраля. — С. 2.

⁵⁰ ЧЗГ. — 1918. — 6 (19) апреля. — С. 2.

вдові видали утримання з 1 квітня 1918 по 1 квітня 1919 р., а від себе вирішило надати родині «щирого народного робітника» допомогу в сумі 2700 крб.⁵¹.

Тільки випадок дозволив ідентифікувати тіло В. Андрієвського, інакше, він би поповнив собою нечислимі ряди «невідомих мучеників». Ймовірно, що понад викладені у даній статті факти, більше не пощастить з'ясувати ніякої конкретики про цю скромну, але симпатичну, віддану справі постать українського національно-визвольного руху. Проте навіть скупа інформація дає підстави для висновку, що цей братчик своїм життям і смертю доказав, що він гідний тих високих зобов'язань, які взяли на себе члени Братства Тарасівців: «Ми повинні віддати усі свої сили на те, щоб визволити свою націю з того гніту, в якому вона зараз перебуває, дати задля користи людськості ще одну вільну духом одиницю»⁵².

⁵¹ ЧЗГ. — 1918. — 20 апреля (3 мая). — С. 5—6.

⁵² Profession de foi молодих українців (Читане на Тарасові роковини 1893 р. в університетському місті на Україні) // Тисяча років української суспільно-політичної думки: У 9 ти т. / Упор., прим. Т. Гунчака, Р. Сольчаника. — К., 2001. — Т. 6: 90-ті рр. XIX — 20-ті рр. XX ст. — С. 20—26.